

Zsolt Péter

Civil Világ – IV. adás után:

Professzionális és diffúz civilek, akik kulturálisan művelnek

A népfőiskolák dániai születésüket annak köszönhetik a XIX. században, hogy voltak akik a német befolyástól meg kívántak szabadulni, az önkormányzatiságukat igyekeztek erősíteni, és felismerték, hogy ehhez képezniük kell magukat. A magyar népfőiskoláknál azt ismerték fel nagyjaink, hogy a vidéki lakosságot képezni kell.

Magyary Zoltán például a népfőiskolákban látta a helyi közigazgatás fejlesztéséhez a legalkalmasabb eszközt, mivel így aki kiokosodott, sokkal szakszerűbb munkaerővé tudott válni, és hatékonyabbá tudta tenni az államot. Az állam szolgálata a nemzet szolgálata volt, és ehhez képzett közhivatalnokok kellettek, akik műveltségükben jól tudták képviselni az állam tekintélyét. (Tatán az ottani népfőiskola 75. éves évfordulón idén épp róla emlékeztek meg.)

Már a dán és magyar verzióban is érzékelhetjük a szokásos különbséget, az alulról megjelenő igényt, illetve felülről szervezést, de még nehezebb megmondani, hogy ma mi a küldetése egy népfőiskolának, és hogy találhatja meg a helyét. (Elnézést, hogy a történetből kihagyjuk most a kommunista nehéz időszakot és rombolást.) Ki akar itt művelt polgár lenni csak azért, hogy helyi közösségét, s pláne az országát szolgálja? Ha műveltségre is vágyik valaki – márpedig a középosztályban ez az érték azért megvan -, annak célja sokkal inkább az egyéni boldogulás, semmint bármiféle szolgálat. Ha igen jól sikerül a polgárosodás nem csupán a vidéket, de az országot is elhagyja az illető.

Ez a nagyon kemény szociológiai tény az individualitás versus közösség-centrikusság alapvetően belesodorja a hajdan innovatív népfőiskolákat (bentlakás, közösen kialakítandó ismeretkeresés, rövid idejű gyors tudásátadás, közösségfejlesztés), hogy új utakat keressenek. A Magyar Népfőiskolai Társaságnál egy ilyen megfejlésnek tűnik a civil ellenállás támogatása. Legalábbis a kishantosi történetben mindenképp,

mert nyilván egy számítógépes felnőttképzési tanfolyam politikailag semleges. A Kishantos kapcsán szervezett népfőiskolai rendezvény két dologból lett kikeverve. Egy hagyományos ízből, melyben okosodni kívántak a jelen lévők a biokertészet nyugati technológiájáról és értékesítési mechanizmusairól, jövőjéről. Ugyanakkor egy másik vonás is ott van, az aktív civil kontroll. Már a témaválasztás sem lehetett véletlen. Kulturális szervezet ez? Vagy épp ők is politikai civilek? S ha az utóbbi, akkor mi van? Más népfőiskolák szintén erősen ideologisztikusak, mert például felekezetekhez, egyházakhoz kötődnek, hogy a lakiteleki politikai kötődéséről már ne is beszéljünk. Szerepkeresésük Magyarországon már-már reménytelennek látszik, noha nemigen tesszük fel a kérdést, hogy azok a remek célok melyeket szolgálni szeretnének (vitakultúra, önművelés, demokrácia stb.) miért nem teszik őket népszerűbbé.

Az eredeti szabad szellemet biztosító és a felnőttoktatás tudáskészletét használó eszköztár már mintha nem volna elegendő. A közös beszélgetések, ismeretterjesztő előadások és tanítások, sokszor csak konferenciák ma már az erősen mediatizált világban kevésnek tűnnek. Az emberek nem mozdulnak ki otthonról csak úgy a tanulás kedvéért minden papír megszerzésének lehetősége nélkül. Nem kívánnak általánosan művelt állampolgárrá válni, minden perchez konkrét hasznot, vagy élményt követelünk. Talán ha még tovább fejlesztenék a felnőttoktatás módszereit, konkrét célmegjelöléssel tréningyszerű, vagy konfliktuskezelő mediációs oktatásig, nem tudom.

Az adásban elhangzó fontosabb kifejezések:

Diffúz civil szervezetek: Saját kategorizálással diffúz jelzővel illetjük azokat a szervezeteket, melyek mögött nem egy konkrét professzió áll, és így a szervezet nem kényszerül arra, hogy valamilyen speciális ismeretet, tudást is kifejlesszen. Meghatározó bennük az értelmiségi széles látókör, a mozgalmi jelleg, a politika - a döntéshozók befolyásolási vágya.

Professzionális civil szervezetek: Azok a civil szervezetek, melyek egy-egy határozott tevékenység köré szerveződnek, amelyben aztán nagy szaktudást is halmoznak fel. Az aktuálpolitika felett állnak, minden kurzus idején ugyanazokat a területeket igyekeznek figyelni, terelni; nagyjából hasonló értékeket képviselni. Integritásuk kiforrott, olyanok mint a jó bor, azaz minél régebbiek, annál tekintélyesebbek.

Nincs ilyen módszertani tanácstalansága a drámapedagógiának, a színház közösségi útkeresésének, melynek épp az az erőssége, hogy tudja, miképp szólíthatja meg a fiatalokat, sőt akár a felnőtteket is. Bármilyen konfliktus (szociodramatikus helyzet) megírható színházi szituációként, és aztán a konfliktus értelmezésébe bevonhatók a jelenlévők. Tehát a színház, a drámajátszás itt elsősorban egy aktív eszköz a közösségi megoldáskereséshez, esetenként a cselekvésre történő felkészítéshez is. S bár mindkét szerveződés demokráciára, fejlett közösség-centrikusságra kíván nevelni, előbbi nem tudja elmondani, hogy mihez ért pontosan, vagy, hogy mi az a módszer, amit technikailag magas szaktudást követel.

Diffúz a témaválasztása az értelmiségi sokszínúsége, a tanítási módszerei. Sokszor direktben szeretne hatni a politikára, a politikai nevelésre, de egyre nehezebben éri el célcsoportját. Hogy a skandinávoknál ez miért megy még mindig jobban, miközben ugyanazok a modernizációs kihívások, nem könnyű megmondani, bár azt tudjuk, hogy ott sokkal több időt töltenek az emberek szabadidejükben együtt, és kevesebbet a számítógépek előtt, valamint, hogy több a cselekedni kívánó, és hogy több pénz mozog a rendszerben. Szóval talán ez mégse olyan nagy rejtély.

A KÁVA nem akar aktuális kérdésekbe belefolyani, ugyanolyan elvszerű mint az előző, viszont fikciós műfaj, kidolgozott módszereivel profi szerzőket, színészeket, dramaturgokat igényel. Mindkettő pedagógia, de a drámapedagógiai tudás egészen speciális, míg a népfőiskola igazi ereje egy-egy meghívott vendég tekintélyében, kisugárzásában keresendő. Ez utóbbi pedig sokszor pótlásra kerül a médiumokon keresztül, míg a drámapedagógia hatása médiumon keresztül csekély volna, de bevonva a látogatókat élményszerű.

Igen elkényeztetetté és hedonistává vált a mai világ. Élményekre vadászik mindenki. Vesz egy számítógépes játékot, hogy a II. világháború, vagy a Star Wars virtuális élményeit szerezzék meg. Ezzel azonban képes versengeni egy professzionális civil szervezet, míg egy népfőiskola már nem nagyon. Az olyan diffúz szerveződések, mint a CÖF, a Milla, vagy a hagyományokra építő népfőiskolák belebonyolódhatnak a hatalmi érdekérvényesítés útvesztőibe.